

crkva u svijetu

godina VII • broj 3 • split • 1972

ODGOVORNOST PRED BUDUĆNOŠĆU

Drago Šimundža

Kao što se u prostoru slobode ne može determinirati čovjek i postaviti jednom zauvijek na unaprijed određene tračnice, tako se jednako ni budućnost čovjeka i društva ne može do kraja odrediti i unaprijed po volji dirigitirati. Područje slobode nije i ne može biti potpuno predvidivo i određivo kao što je to slučaj s nekim drugim područjima. Život je poput čovjeka koji ga živi jako složen i u dobroj mjeri autonoman.

Ipak, na temelju nekih podataka i sličnih ponašanja u povijesti često se utječemo prognozama, predviđanju — ili, što je danas najčešći slučaj, na osnovu statistika i drugih socioloških odrednica pokušavamo odrediti razvoj i kretanje u društvu, zapravo razvoj i kretanje čovjeka s njegovim uobičajenim svijetom shvaćanja, organizaciono-strukturalnog povezivanja, osobnog i društvenog odnosa s nizom drugih misaono-institucionalnih forma i oblika u kojima se čovjek kreće.

Možemo, doduše, sa sumnjom gledati na sva ta futuristička predviđanja, jer se djelomično zasnivaju na ekstrapolacijama, ali bi bilo nerazborito apriori odbaciti svaku vrijednost socioloških analiza i njihove postavke od organske uvjetovanosti razvojnih trendova do društvenog utjecaja sadašnjosti na budućnost.

Prema globalnim, ali sve uočljivijim kretanjima u naše doba dolazi do sve veće automatizacije i mehaničke uvjetovanosti novih kretanja i promjena. Tehnologija je očito glavno obilježje našega vremena, i to ne samo u industrijsko-tehničkom području obrade i proizvodnje, nego jednako, čini se, i u usmjerenju i konačno oblikovanju i samoga čovjeka. I sve to postaje iz dana u dan uhodanije, običnije. Stupamo neosjetno u razdoblje dirigitirane svijesti, u kojemu se sve mehanički odvija. Svijet že-

lja, potreba, pa i misli nedvojbeno postaje predmetom tehnokratske manipulacije. Budućnost na taj način prijeti apsolutnom tehničkom prevlašću i automatiziranjem ljudske ličnosti da se čovjek već danas mora ne bez razloga pitati neće li ljudi budućnosti biti u tolikoj mjeri dirigirani da će njihov osobni, ljudski faktor izbora i slobode biti toliko umanjnjen da zapravo više neće ništa značiti.

I naravno, kao posljedica takva razvoja stvari, javlja se u čovjeku i društvu kompleks fatalizma, osjećaj nemoći i suvišnosti. Što se jače nameće pritisak tehnokracije, to se sve više gubi duh prisebnosti, stvara se ozračje »nužnosti« koja izaziva pasivnost i indiferentizam; sve se prepušta vremenu da ono samo o svemu odlučuje. Tako, paradoksalno, u doba kad se najviše ističe uloga čovjeka u povijesti, čovjek u stvari gubi svaku ulogu i prepušta se sudbini »vremena«.

Iako još uvijek nejasno, čini se da se taj proces prepuštanja vremenu pomalo počinje osjećati i u našim kršćanskim redovima. Stagnacija zanimanja za vjeru, smanjenje zvanja, različita gledišta i prijedlozi kao da izazivaju osjećaj nemoći i u tom smislu nesigurnost u daljnjim pothvatima. Unatoč određenim potezima i težnji da se u duhu drugog vatikanskog sabora svjesno i savjesno pristupi duhovnoj obnovi i opsluživanju evanđeoske poruke, tijekom razvoja i traženja boljih putova poprimio je u dobroj mjeri izgled mehaničkog i nekontroliranog ponašanja. Neodlučnost s jedne strane izazvala je smione izazove i rizike s druge. Kao da je i ovdje vrijeme nametnulo svoje mehanizme i društveno-strukturalne promjene svoje zakone.

Međutim, ne radi se sada ni o kakvu suparništvu ili natjecanju tko će prvi izmisliti ili otkriti bolji put i uspješniju metodu. Po mom mišljenju, radi se o temeljnom pitanju: Hoće li se sve novine, preinake, pastoralne i disciplinske inovacije na crkveno-religioznom području odvijati i razvijati »same od sebe«, nošene valom vremena i pomodarstva — ili će kriterij svih inovacija biti i ostati stvar vjere i evanđeoske afirmacije? Nameće se, dakle, misao: Je li bolje i korisnije pravovremeno izvršiti potrebne promjene i predusresti »vrijeme« ili jednostavno defetistički prepustiti »vremenu« da se ono samo brine za »svoje« potrebe?

Iako se Crkva ili, bolje, kršćanska stvarnost ne mora ravnati po istim normama po kojima se odvija razvoj društva, ipak, kao dio društva, i ona podliježe društvenim i povijesnim kretanjima. Uza svu sumnju, dakle, da će se ostvariti toliko puta spominjane prognoze o novoj Crkvi u novom društvu, treba voditi računa i o toj mogućnosti. Bitno bi bilo da samo vrijeme ne modificira Crkvu, nego da se navrijeme znaju naći prave smjernice i rješenja i tako otkriti čovjeku duhovni značaj i vjersku vrijednost kršćanskih konstanta. To se može postići upornim radom i zalaganjem, nikako pasivnim držanjem.

Već se sa sociološkog (i ne samo sociološkog) stajališta govori o grupama u Crkvi, o disidentima, o podzemnoj crkvi. Čuju se sada neuobičajeni prosvjedi, reagiranja, prijedlozi... Teolozi neočekivano prosvjeduju. No uza sve to što to naoči izgleda izazovno i buntovno, neuobičajeno u Crkvi — u tome sigurno još uvijek ne postoji naročita opasnost. To su radije

pobude i poticaji koji uvijek dobro dođu da se ne zadrijema i ne zaspe u odsudnim časovima. Nema sumnje, mnogo teži udarac za budućnost leži u hladnoj rezignaciji, slijepom indiferentizmu, u opasnoj bezvoljnosti i nepovjerenju u se, u neuralgičnom kvijetizmu i bezbrižnom prepuštanju gorućih pitanja tijekom vremena.

Bilo bi smiješno optuživati, recimo, trideset i trojicu ili pak crkveno učiteljstvo. Svaka optužba može samo štetiti stvari vjere. Jasno je danas da se pojavljuju određena razilaženja. Međutim, borba Crkve i teologa ne može uroditi plodom. Plod se krije u boljoj suradnji i čvršćoj povezanosti.

Vjerujući da budućnost u mnogome ovisi i od sadašnjosti, pred nama iskrsavaju mnogo snažnije briga i odgovornost. Ovogodišnja Katehetska škola u Splitu ukazala je između ostaloga i na tu obvezu. U izlaganju kršćanskih stajališta i kritičkih pogleda na suvremena kretanja, na položaj i stanje religijskog sadržaja i religioznog mentaliteta, kako se odražavaju u okvirima biblijsko-teoloških, misaonih, društveno-socioloških, psiholoških, znanstvenih, književnih i etičkih dominantnih strujanja, kao da su se za vrijeme ljetne škole, u otvorenim diskusijama i traženju boljih rješenja, zgusnuli svi problemi i ukazale nade da ih je moguće prebroditi. Središnje pitanje fiksizma i nužnog organskog razvoja osjećalo se jasno i u velikoj dvorani splitskog sjemeništa. No izlaz očito nije u *onome ili — ili*.

Jer, koliko god nam danas treba promjena, novih putova, prestrukturiranja, dubljih shvaćanja i suvremenijih metoda, toliko nam isto tako treba čvrstih i sigurnih stajališta, nepromjenjivih konstanta, objavljenih sadržaja na kojima se može graditi i tako uspješno koracati u budućnost.